

**ทำไมองค์กรปกครองท้องถิ่นต้องมีและพัฒนาระบบคุ้มครองเด็ก
กรณีศึกษาพื้นที่นาร่อง ตำบลหลองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี**

สมพงศ์ สระแก้ว

มูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (LPN)

๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๖

(๑) เกริ่นนำ

เมื่อปลายปี ๒๕๕๕ ทีมงานมูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (LPN) ได้ลงดำเนินการสำรวจข้อมูลและสภาพการณ์พัฒนาการคุ้มครองเด็กในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อศึกษาระบบการคุ้มครองเด็กในพื้นที่ และพัฒนาเป็นแนวทางการคุ้มครองเด็ก โดยได้รับการสนับสนุนจาก และ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ (สท.)

จากนั้นได้นำเสนอผลการสำรวจเมื่อต้นปี ๒๕๕๖ ต่อหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง ข้อแลกเปลี่ยนในเวทีการประชุมทำให้เห็นถึงทิศทางในการขับเคลื่อนงานลงไปสู่การทำงานเชิงนโยบายด้านการคุ้มครองเด็กในองค์กรปกครองท้องถิ่น ซึ่งองค์กรพัฒนาเอกชนทั้งในและองค์กรระหว่างประเทศในการทำงานด้านการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาแก่เด็กได้เห็นพ้องต้องกันว่า ในระดับพื้นที่ปัญหาต้องมีระบบการคุ้มครองเด็กที่ดี หน่วยงานภาครัฐที่เป็นหลักภายใต้การสังกัดของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ต้องเข้ามาทำงานอย่างใกล้ชิดมากขึ้น เพราะพื้นที่ชายแดนไทยและพม่า เด็กเป็นกลุ่มที่เปราะบางมาก ขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการของรัฐ เข้าไม่ถึงสิทธิทางการศึกษา สุขภาพ ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและร่างกาย กรณีเด็กถูกละเมิดทางเพศ หรือถูกทำอนาจารทางเพศ เขาเหล่านั้นไม่ค่อยได้รับการช่วยเหลือหรือได้รับการปฏิบัติที่ดี เข้าไม่ถึงสิทธิ ขาดกลไกภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการสนับสนุนและการกำกับทิศทาง มูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน เล็งเห็นว่า ต้องมีการทำงานต่อเนื่องที่จะยังผลให้เห็น ระบบการคุ้มครองเด็กที่เป็นรูปธรรม

(๒) สถานการณ์การคุ้มครองเด็กในระดับนโยบาย

เนื่องจากสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงสังคมในปัจจุบันทั้งภายในประเทศและกระแสสากลทำให้เด็กและเยาวชนต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ และสถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ อันเป็นอุปสรรคและเป็นอันตรายต่อการดำเนินชีวิต มีแนวโน้มที่ปัญหาจะเพิ่มความรุนแรงและมีความซับซ้อนมากขึ้น การวิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุและแนวทางในการแก้ไขปัญหาต้องอาศัยข้อมูลที่มีความต่อเนื่องและทันต่อสถานการณ์ จึงจะสามารถใช้กำหนดนโยบายหรือมาตรการป้องกันและแก้ปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนได้ตรงเป้าหมายและอย่างเหมาะสม

ประเทศไทย มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็ก อาทิ พระราชบัญญัติการคุ้มครองเด็กปี พ.ศ. ๒๕๔๖ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ และอนุสัญญาไอแอลโอฉบับ ๑๘๒ ว่าด้วยการห้ามและการดำเนินการโดยทันที เพื่อขจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย แต่การบังคับใช้กฎหมายยังไม่สามารถดำเนินการเอาผิดกับผู้กระทำผิด ผู้เสียหายถูกละเมิดสิทธิซ้ำ ซึ่งกลไกภาครัฐอาจยังไม่เข้าถึงการแก้ไขปัญหาอย่างเป็น

รูปธรรม ประเทศไทยมีโครงสร้างคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ และคณะกรรมการคุ้มครองเด็กระดับจังหวัดทุกจังหวัด ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ.๒๕๔๖ จะต้องมีการทำงานเชิงรุกเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาที่จะส่งผลให้เด็กที่ถูกละเมิดทางเพศ ถูกเลือกปฏิบัติที่ไม่ดีลดลงไป

(๓) การคุ้มครองเด็กในระดับท้องถิ่น

กลไกการคุ้มครองเด็กในระดับตำบลท้องถิ่น ต้องมีการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็ก ซึ่งจะมีคณะกรรมการระดับท้องถิ่นในปกป้องคุ้มครองเด็กโดยตรง ครั้นเมื่อเด็กประสบปัญหาและตกเป็นเหยื่อในกรณีต่างๆ ไม่สามารถเข้าถึงบริการในการช่วยเหลือของรัฐ เนื่องจากอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ถ้าเป็นกรณีที่เป็นเด็กไร้สัญชาติ เด็กผู้ไม่มีไม่มีสถานะบุคคล ส่วนใหญ่อาจไม่สามารถเข้าถึงบริการใดๆ ของรัฐในท้องถิ่น

หนึ่งในพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็ก และการจัดให้มีกระบวนการอย่างมีส่วนร่วมกับภาคีความร่วมมือต่างๆ คือ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ชายแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศพม่า ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกสุดของประเทศไทย มีแนวชายแดนจรดกับประเทศพม่า ประมาณ 170 กิโลเมตร มีลักษณะเป็นป่าเขา มีช่องทางติดต่อกันสามารถเข้า-ออกได้ตลอดแนวชายแดน และไม่มีแนวแบ่งเขตที่แน่นอน ประชากรในเขตอำเภอสังขละบุรี ประกอบด้วยประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย อาทิ คนไทยเชื้อสายกระเหรี่ยง มอญ พม่า เนปาล บังคลาเทศ ฯลฯ ประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่เป็นประชากรพลัดถิ่นจากประเทศพม่า และได้รับอนุญาตให้อยู่ในพื้นที่ของอำเภอสังขละบุรีแบบชั่วคราว แต่ไม่สามารถเดินทางออกนอกพื้นที่ไปยังอำเภอ หรือจังหวัดอื่นๆ ได้จนกว่าจะได้รับอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(๔) สภาวะการณปัญหาเด็กอำเภอสังขละบุรี

สภาวะการณปัญหาด้านเด็กในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี เนื่องจากเป็นพื้นที่มีลักษณะพิเศษมีความหลากหลายของสภาพปัญหา เนื่องจากอยู่ติดชายแดน มีการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าออกตลอดเวลา ส่วนหนึ่งเป็นการเคลื่อนย้ายเข้ามาทำงานในพื้นที่ส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร หรือ พื้นที่ที่มีอุตสาหกรรมภาคการผลิตและบริการอื่นๆ เช่น ที่นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เป็นต้น ส่วนกลุ่มประชากรที่อยู่ติดพื้นที่ยังมีปัญหาเกี่ยวกับสถานะบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มเด็กไร้สัญชาติ เด็กข้ามชาติ ซึ่งประสบปัญหาเกี่ยวกับสถานะบุคคลและการถูกละเมิดสิทธิในด้านต่าง ๆ เช่น เรื่องทางเพศ การถูกแสวงประโยชน์ทั้งเรื่องการค้ามนุษย์ ซ้ำอประเวณีเด็ก ใช้แรงงานเด็ก ความรุนแรงได้ครอบครั้ว เด็กถูกท้องทิ้ง กำพรว้า ไม่สามารถเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานของรัฐเนื่องจากยังขาดสถานะบุคคล กลุ่มเด็กข้างต้นมีโอกาสเสี่ยงที่ถูกนำมาแสวงหาประโยชน์และละเมิดสิทธิในพื้นที่ชั้นในเขตอำเภอเมืองจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวและมีสถานบริการ เช่น คาธาโอเกะ นวด และ สถานบริการทางเพศจำนวนมากในเขตเมือง เด็กที่อยู่ในพื้นที่เขตเมือง โดยเฉพาะกลุ่มที่ไม่ได้ศึกษาต่อและออกจากโรงเรียนกลางคัน เด็กไทยทั่วๆ ไป ที่ประสบปัญหาความยากลำบาก เช่น ถูกละเมิดทางเพศ เด็กที่ออกกลางคัน ปัญหาการถูกละเมิดทางเพศ และความรุนแรงในกลุ่มวัยรุ่นในเขตเมือง นอกจากนั้นแล้วเด็กอาจถูกส่งต่อไปยังพื้นที่จังหวัดต่างๆ ที่มีการใช้แรงงาน และอุตสาหกรรมภาคบริการต่างๆ

(๕) เป้าหมายและการขับเคลื่อน

จากปรากฏการณ์และประเด็นปัญหาข้างต้น และผลของการสำรวจข้อมูลและสภาพการณ์พัฒนาการคุ้มครองเด็กในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้มีความจำเป็นยิ่งที่จะพัฒนาแนวทางการคุ้มครองเด็กให้เกิดรูปธรรมในเชิงปฏิบัติการขึ้นในพื้นที่ตำบล และอำเภอสังขละบุรี

มูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (LPN) ได้ดำเนินการร่วมกับองค์กรช่วยเหลือเด็กสากล (Save the Children) ในการทำกิจกรรมเพื่อหนุนเสริมให้ชุมชน ท้องถิ่นในระดับตำบล และอำเภอ พัฒนาระบบคุ้มครองเด็กให้เป็นรูปธรรม เพื่อสามารถเข้าถึงการให้ความช่วยเหลือโดยตรงแก่เด็กไทย เด็กผู้ไม่มีสถานะบุคคล เด็กเด็กโอกาส เด็กหนีภัยการสู้รบในพื้นที่ชายแดนอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยเป้าหมายของการดำเนินการดังกล่าวจะส่งผลให้เกิดกลไกการทำงานของกลุ่ม องค์กรภาคี และองค์กรความร่วมมือในระดับท้องถิ่น อำเภอ และจังหวัด มีการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กและแนวปฏิบัติที่ดีต่อการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กผู้มีปัญหาสถานะบุคคล มีกลไกการคุ้มครองเด็กในทุกระดับตั้งแต่ระดับท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระดับอำเภอและระดับจังหวัด ซึ่งเป็นกลไกหลักให้เอื้อต่อเข้าถึงการคุ้มครองอย่างจริงจัง และการขับเคลื่อนกลไกการคุ้มครองเด็กจะทำให้เกิดการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม รวมถึงเชื่อมโยงในเชิงนโยบายระดับพื้นที่ชุมชน ท้องถิ่น และระดับชาติ